

Aktian Taloudellinen katsaus 1/4 2003

TYÖTTÖMYYDEN LASKU VAATII RAKENNEUUDISTUKSIA, MUTTA MISTÄ LÖYTYISI HAUIS?

Suomen työttömyys on jämähtänyt nykytasolleen. Kun talouskasvu 2003-2004 jää aiemmin ennustettua vähäisemmäksi, työttömyyden nousun vaara on ilmeinen. Kansakunnan ykkösongelman ratkaisemiseksi olisi kavennettava määrätietoisesti työn verokiilaa ja uudistettava työmarkkinarakenteita. Mutta mistä löytyy johtajuus, jota vaikeisiin -- mutta kansakunnan kannalta tärkeisiin -- päätöksiin tarvitaan?

Joulukuun jälkeen tapahtuneet ennusteilmapiirin suurimmat muutokset:

- Kasvuennusteita korjataan alas kaikkialla. Irak on noussut hallitsemaan kaikkea mikä taloudessa tapahtuu. Vaikka ennustajien yleinen lähtöoletus on, että sodan ratkaisu tulee olemaan nopea, uhkaspekulaatioiden kirjo on laaja.
- Irakin sodan odotus on entisestään lisännyt osake- ja korkomarkkinoiden negatiivista tunnelmaa, joka sai alkunsa jo kirjanpitoskandaaleista. Irakin kriisiin liittyvä epävarmuus on romauttanut kotitalouksien luottamuksen Atlantin molemmin puolin. Euroalueen talouspolitiikan arkkitehtuurin kivijalka natisee, kun a) Vakaus- ja kasvusopimus ja b) EKP:n rahapolitiikan peruslinja joudutaan asettamaan vaakakuppiin Saksan talouden rapautumisen kanssa.
- Dollarin yliarvostus on vähentynyt nopeasti ja euron vahvistuminen on helpottanut euroalueen inflaatio-ongelmaa. Raakaöljy on kansainvälisen kasvun keskeinen uhka. Yleisesti odotetaan, että öljyn hintapiikki jää lyhytaikaiseksi.
- Suomessa kasvu jää ennustejaksolla ennakoitua vaimeammaksi, joten toiveet työttömyyden alenemisesta ovat vähäiset. Sailaksen työllisyystyöryhmän asialistalla on verokiilan kaventaminen ja lukuisia (epäpopulaareja) työmarkkinauudistuksia. Tieto tarvittavasta lääkityksestä ei kuitenkaan takaa menestystä; kynnyskysymys on poliittinen johtajuus, jota päätöksentekoon tarvitaan.

Keskeiset ennusteluvut:

- Vasta vuoden 2003 jälkipuoliskolla nähdään globaali elpyminen. Sen myötä lähestyy ohjauskorkojen nousukäännö.
- USAssa Irakin kriisi on lyönyt lyhyen ajan taloustunnelmiin sellaisen loven, että vuosikasvu 2003 jää 2.2 prosenttiin (joulukuun ennusteesta vastaava luku oli 2.4%). Vuonna 2004 kokonaistuotanto lisääntyy 2.9 %.
- Kun Irakin konflikti selkiintyy -- perusennusteessamme se tapahtuu juhannukseen mennessä --, kasvua kahlinnut epävarmuus vähenee ja luottamus palaa. Kun aktiviteetti on vahvistunut, USAn rahapolitiikan (yli)elvyttävyyttä aletaan purkaa nopeasti. Korkokäännö tapahtuu syksyllä (joulukuun ennuste ajoitti käänteen kesään).
- Euro todennäköisesti vahvistuu edelleen, mutta tuskin suoraviivaisesti. Öljyn tynnyrihintaa vaihtelee voimakkaasti, mutta perusennusteesta se palautuu 24-28 (24-28) dollarin haarukkaan, kun Irakin kriisi selkiytyy.
- Euroalueen BKT kasvaa 2003 vain 1.2 (1.9) %, vaikka talous alkaakin vahvistua kesän aikana. Vuonna 2004 päästään 2.3 prosenttiin.
- Euroalueen inflaatio painuu 2 prosentin kriittisen rajan alapuolelle kevään aikana. Huonojen talouslukujen ja Irakin kriisin varjossa EKP laskee ohjauskorkoaan nykyisestä 2.50 prosentista huhti-toukokuussa vielä ainakin 0.25 prosenttiyksikköä. Kasvunäkymien kirkastuttua ohjauskorko kääntyy nousuun syksyn aikana.
- Suomessa päästään 2.0 (2.7) prosentin kasvuun vuonna 2003, mutta "nokiasektorin" tuotantolukujen heittelehtiminen tekee kokonaistalouden kasvuluvut epävarmoiksi. Vuonna 2004 kasvu vahvistuu 2.8 prosenttiin. Talouskasvun takkuamisesta huolimatta työttömyys ei ole vielä juuri lisääntynyt, mutta tilanne näyttää olevan pahenemassa. Vaikka suhdanteet alkavat vahvistua vuoden 2003 loppua kohti, yrityksissä on tilaa lisätä tuotantoa lisäämättä työvoimaa. Työttömyys pysyy lähellä nykytasoaan koko ennustejakson. Se on 9.3 (9.4) % vuonna 2003 ja 9.2 % vuonna 2004.

Uhkaskenaario

Jos sodasta tulee pitkä ja vaikea, sen negatiiviset talousvaikutukset kasvavat suuriksi ja muodostuvat pitkäkestoisiksi. Uhkaskenaariossa, jolle annamme 25 prosentin todennäköisyyden, sodassa tuhoutuu öljyn tuotantokapasiteettia niin paljon, että öljyn hinta nousee 40-50 dollariin 2-3 vuoden ajaksi. Yhdysvaltain sodankäyntikustannukset ylittävät ennakkoarviot ja maa ajautuu uuteen taantumaan. USAn talouskasvu on vuonna 2003 1-1.5 % ja 0-1 % vuonna 2004. Velkaongelmien rasittama USA pysyy vaimean kasvun uralla seuraavien 3-5 vuoden ajan. FED alentaa ohjauskorkonsa 0.5 prosenttiin kesän loppuun mennessä. Dollari ajautuu vapaaseen pudotukseen. Devalvoituminen vauhdittaa USAn inflaatiota ja se syö kuluttajien ostovoimaa. Kun inflaatio leviää, FED alkaa nostaa korkoja vuonna 2004. Yhdysvallat muuttuu maailmantalouden veturista sen jarruvaunuksi.

Uhkaskenaariossa Saksa, joka hoippuu jo nyt taantumien laidalla, ajautuu heikkenevän kehityksen kierteseen ja vaikutukset leviävät myös kauppakumppaneihin. Eurotalous kasvaa 0.5-0.8 % vuonna 2003 ja Saksassa kasvu jää nolliin tai sen alapuolelle. Ensi vuonna euroalueen kokonaistuotanto lisääntyy noin 1.5 %. Työttömyys pahenee. Saksan pelastamisesta tulee eurooppalaisen finanssi- ja rahapolitiikan ykkösasia. Budjettikuri ja EKP:n inflaatiotavoite haudataan hiljaisesti. Kun reaalin ohjauskorko, joka matalan inflaation Saksassa on nyt yli 1½ %, painetaan elvyttäväksi, ohjauskorko laskee 1½ prosenttiin kesän loppuun mennessä. Rahapolitiikka kääntyy yliekspanssiiviseksi niissä maissa, joissa talouden tila on tällä hetkellä kohtuullinen. Euroinflaatio nousee kohti 3 prosentin rajaa. Saksan pelastusoperaation hintana EKP:n rahapolitiikan uskottavuus murenee vuosiksi. Pitkät korot nousevat perusennusteeseen verrattuna. Lyhyet korot ovat aluksi perusennustetta matalammat, mutta inflaation kiihdyttyä perusennustetta korkeammat vuoden 2004 lopusta lähtien.

Kun Irakin kriisi painaa kansainvälisen talouden matalaan kasvuun, Suomen BKT lisääntyy 1-1.5 % vuonna 2003 ja alle 2.5 % vuonna 2004. Työttömyys nousee 9½ prosenttiin 2003 ja säilyy samalla tasolla 2004.

Suomen työttömyys ja työmarkkinarakenteiden uudistaminen

Talousneuvoston nimittämä ns. Leppäsen ryhmä julkaisi syksyllä raportin, jonka mukaan kasvun ja työllisyyden parantamisen näkökulmasta työtulojen veronkevennyksiä tulee jatkaa. Osa niistä voidaan rahoittaa työllisyyden parantumisen luomien verotulojen kasvun avulla, mutta pitemmällä aikavälillä merkittävimmän rahoituskeinon muodostavat julkisen sektorin menojen kasvun rajoittaminen sekä tarvittaessa menosäästöt. Ryhmän arviot ovat realistinen lähtökohta työn verotuksen uudistamiselle.

Leppäsen ryhmä korostaa, että veronalennusten myönteisten työllisyysvaikutusten suuruus riippuu keskeisesti siitä, missä määrin veronalennukset otetaan huomioon palkankorotuksia mitoitettaessa. Se, että palkoista on nyt sovittu kahdeksi vuodeksi, lisää työnantajamaksuja koskevien ratkaisujen painoarvoa lyhyellä tähtäimellä.

Raimo Sailaksen johtaman Työllisyystyöryhmän väliraportti on kirkas kokonaisuus, joka liittyy veropohdiskelut työmarkkinamekanismien uudistamistarpeen kokonaisuuteen. Ryhmän mukaan valtaosa työttömyydestämme on rakenteellista. Suomessa yksityisten palveluelinkeinojen suhteellinen osuus sekä tuotannosta että työllisyydestä on kansainvälisesti katsoen alhainen ja osa-aikatyön osuus vähäisempi kuin Euroopassa yleensä. Kun meillä on siis ominaista matalan tuottavuuden työpaikkojen vähäisyys, työttömyys kohdistuu pahimmin vähäisen ammattitaidon ja koulutuksen omaavaan väestöön. Onkin ilmeistä, että Suomessa verotus ja muut rakennetekijät muodostavat apparatuurin, joka diskriminoi työperäisen tuotannon ja yritystoiminnan lisääntymistä.

Sailaksen ryhmä esittää periaatetasolla laajan toimenpideohjelman suuntaviivat. Toivottavasti ne eivät liudennu, kun politiikkasuosituksia muotoillaan. Jos loppuraportti on yhtä puuta väliraportin kanssa, poliittinen päätöksenteko joutuu testiin, jota se ei tähän mennessä ole läpäissyt. Onko työttömyys sellainen kivi poliitikkojen kengässä, että se kiveäisi tien kipeisiin päätöksiin? Aluksi näet tulisi lunta tupaan joka ovesta. Ja vasta 2-4 vuoden päässä seisoo kiitos.

Massatyöttömyys on edelleen kansakunnan ykkösongelma. Sen ratkaiseva paraneminen edellyttää a) talouskasvua ja b) työmarkkinoiden rakenteellisia muutoksia. Työn tekemiseen ja työn teettämiseen kohdistuvan verokiilan kaventaminen on keskeinen osa työttömyyteen kohdistuvaa rakennepoliittikkaa. Sitä tulee jatkaa ja sen vaikutuksia tulee vahvistaa laajalla työmarkkinoiden rakennemuutosohjelmalla, jossa toimenpiteet tukevat toistensa vaikutuksia. Suuret odotukset kohdistuvat Sailaksen ryhmän tuloksiin. Sen jälkeen pallo on poliitikoilla.

Aktian taloudellinen katsaus

Aktian taloudellinen katsaus julkaistaan suomeksi ja ruotsiksi. Sen voi tilata osoitteesta Aktia Säästöpankki Oyj, Viestintä, PL 207, 00101 Helsinki; viestintä@aktia.fi tai tulostaa Aktian kotisivuilta www.aktia.fi.

AKTIA SÄÄSTÖPANKKI OYJ

Lisätietoja antaa:

Pääekonomisti Timo Tyrväinen, puh. 010 247 6543

Lähetäjä:

Ulrika Romantschuk, puh. 010 247 6590, 050 563 8554

viestintäjohtaja

ulrika.romantschuk@aktia.fi

Jakelu: Tiedotusvälineet